

Platteland Aalten in beweging

RESULTATEN VAN 200 GESPREKKEN MET AGRARISCHE ONDERNEMERS

Platteland Aalten in beweging

RESULTATEN VAN 200 GESPREKKEN MET AGRARISCHE ONDERNEMERS

In het buitengebied van Aalten wordt dit jaar (2018) een ondersteunings- en adviesprogramma uitgevoerd. Met verreweg de meeste agrarische ondernemers zijn keukentafelgesprekken gevoerd over hun bedrijfssituatie en toekomstplannen. Het programma bevindt zich nu in de tweede fase: boeren die daar behoefte aan hebben, werken met één van de agrarische coaches door aan hun toekomst. In deze notitie maken we de tussenbalans op. Hoe worden de keukentafelgesprekken ervaren door de ondernemers, welke knelpunten zijn er op de bedrijven en op welk gebied is behoefte aan extra ondersteuning?

VEEL AGRARISCHE BEDRIJVEN ONDER DRUK

Boeren en tuinders produceren ons voedsel. En ze verzorgen het landschap. Dat doen ze in het buitengebied van Aalten al eeuwen. Het lijkt allemaal vanzelfsprekend, maar is het niet. Zeker niet in deze tijd.

Veel agrarische bedrijven staan onder druk. Het rendement loopt terug, de regelgeving verandert steeds weer. Veel boeren en boerinnen twijfelen over hun toekomst. Stoppen of doorgaan? Iets anders erbij gaan doen?

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Aalten, gesteund door de gemeenteraad, is zich van deze onzekerheden in agrarische gezinnen bewust. De gemeente wil weten hoe de sector er anno 2018 voor staat en wat de uitdagingen zijn zoals ondernemers die ervaren. Met die kennis kan de gemeente haar taken naar de sector beter vervullen.

“Ik werk graag veel en hard. Maar de onzekerheid knaagt aan me.”

Vanuit die achtergrond is dit jaar een ondersteunings- en adviesprogramma gestart. Hiervoor is budget uitgetrokken. De belangrijkste doelen zijn:

- Agrarische ondernemers te helpen gemotiveerde keuzes voor de toekomst van hun bedrijf te maken door hen een gesprek met een onafhankelijke coach aan te bieden.
- Informatie verzamelen over de individuele gevolgen van ontwikkelingen in de agrarische sector zodat de dienstverlening kan worden verbeterd,

Het project wordt uitgevoerd door Monique te Kieffe, Rob Huinink, Wim Korsten en Lizanne Roeleven. Zij hebben alle vier veel ervaring als agrarisch coach.

Opzet van het project

KEUKENTAFELGESPREKKEN EN COACHING

In de eerste fase van het project zijn keukentafelgesprekken gevoerd. Deze fase is afgerond. De tweede fase bestaat uit coachingstrajecten voor agrariërs die daar behoefte aan hebben. Deze fase is op dit moment in uitvoering.

Bij de aanvang van het project heeft de gemeente een brief gestuurd aan alle ondernemers. Hierin werd het project uitgelegd. Op 6 juni is een bijeenkomst gehouden voor de doelgroep. De coaches stelden zich voor, legden uit wat de bedoelingen zijn en beantwoordden vragen. Op deze avond waren 60 boeren en boerinnen aanwezig.

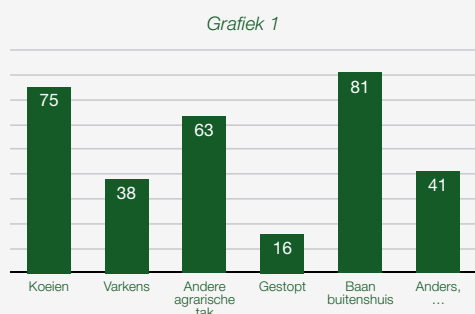

WEINIG OPVOLGERS, BEDRIJF STABILISEREN

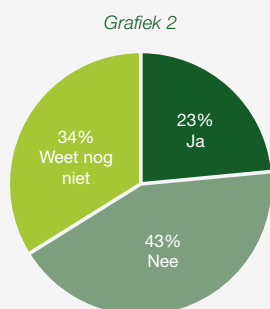
Op basis van de adressenlijst van de gemeente is met 250 agrarische ondernemers telefonisch contact opgenomen of zij wilden meedoen. Ruim 200 ondernemers (80%) reageerden positief.

De vier agrarisch coaches hebben met deze boeren en boerinnen zogeheten keukentafel-gesprekken gevoerd. Meestal namen beide partners aan het gesprek deel, in een aantal gevallen ook de (mogelijke) bedrijfsopvolger. Bij de gesprekken is gebruik gemaakt van een vragenlijst. De belangrijkste vragen hadden betrekking op de feitelijke bedrijfssituatie, opvolging, bedrijfsstrategie, de ervaren knelpunten en de behoefte aan een eventueel vervolgtraject (coaching). Vragenlijsten van 180 gesprekken zijn in de notitie die nu voor u ligt, verwerkt.

Van de deelnemers is 76% ouder dan 50 jaar. De belangrijkste sector is de melkveehouderij

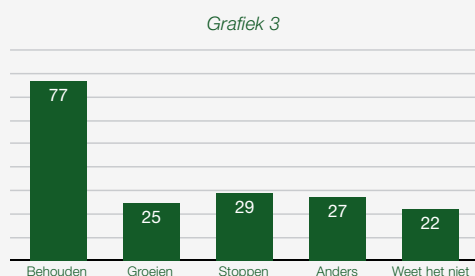
(75 bedrijven). Op 38 bedrijven zijn varkens aanwezig. 63 bedrijven hebben een andere agrarisch tak. De belangrijkste zijn: pluimvee, akkerbouw en tuinbouw. Op 81 bedrijven wordt een deel van het inkomen verdiend door werkzaamheden buiten het bedrijf. Op 41 bedrijven worden agrarische activiteiten gecombineerd met niet-agrarische. Er konden meerdere antwoorden worden gegeven.

De opvolgingssituatie geeft een blik op de toekomst van de agrarische sector in Aalten (zie grafiek 2). Op slechts 23% van de bedrijven is een opvolger aanwezig. In 34% van de gevallen is daarover onduidelijkheid, 43% heeft geen opvolger.

“We willen ons bedrijf graag overdragen aan een van onze kinderen. Maar wanneer begin je daar over? En hoe zit het dan met onze andere kinderen?”

Ook is tijdens gesprekken gevraagd naar de bedrijfsstrategie. Waar is deze vooral op gericht? (zie grafiek 3). Veel boeren in Aalten kiezen voor stabilisatie van het huidige bedrijf. Dat zijn er 77. In deze groep

zitten ook de bedrijven die alleen op papier nog agrarisch zijn.

“Wij hebben drie takken op ons bedrijf. Dat combineert niet goed, maar we willen voor onze opvolger alle opties open houden. Dan kan hij zelf kiezen.”

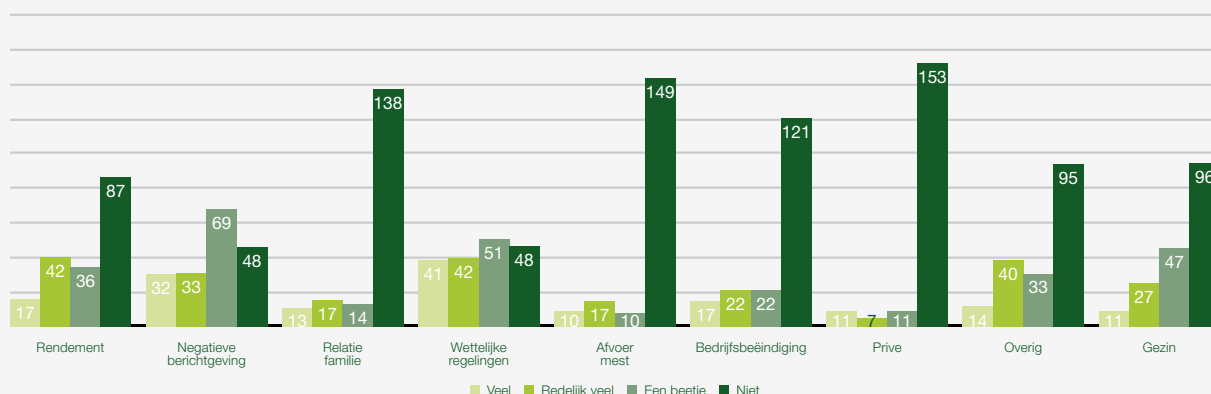
ONVOLDOENDE RENDEMENT EN GRILLIGE REGELGEVING

In de keukentafelgesprekken is aan de ondernemers gevraagd naar knelpunten zoals zij die ervaren op hun bedrijf (grafiek 4).

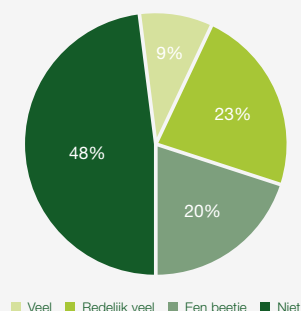
Aanscherping van de regelgeving voor de agrarische sector en de negatieve berichtgeving over de landbouw steken er bovenuit. In de categorie 'overig' vallen knelpunten op het gebied van asbestverwijdering, werkdruk en gezondheid.

"Wij doen mee met de stoppersregeling. We willen onze stallen een andere bestemming geven. Maar het lijkt erop dat niks mag. Als de stallen leeg blijven, komen we alsnog in financiële problemen."

Grafiek 4

Grafiek 5

Het rendement op de bedrijven wordt door relatief veel ondernemers ervaren als onvoldoende: ruim de helft ervaart dit als knelpunt, waarvan 32% veel of redelijk veel (grafiek 5).

"Ik wil graag een lege stal slopen en zo de asbest saneren. Maar ik ben bang dat mijn opvolger dan later geen nieuwe stal mag bouwen op die plek. Wat is wijs in mijn situatie?"

EXTRA: Tijdens de gesprekken is ook geïnventariseerd hoeveel bedrijven nog asbest moeten verwijderen. Het gaat om 123 bedrijven, met bij elkaar meer dan 110.000 m² asbest. Er zijn 38 bedrijven met meer dan 1.000 m² asbest.

Vraag naar extra begeleiding

VEEL BEHOEFTE AAN VERVOLGTRAJECT

Aan het eind van de keukentafelgesprekken is gevraagd of de ondernemer behoefte heeft aan verdere begeleiding. Daar is veel behoefte aan. Van de ondernemers zegt 42% dat begeleiding wenselijk is.

Circa 7% antwoordt weliswaar knelpunten te ervaren, maar constateert tegelijkertijd dat niemand daarvoor een oplossing heeft. Iets meer dan 50% zegt geen begeleiding nodig te hebben. In deze groep zitten de ondernemers die op dit moment (zeer) tevreden zijn over de ontwikkelingen op het eigen bedrijf. Die zijn er in Aalten natuurlijk ook.

De tweede fase van het project – het coachen van ondernemers die hebben aangegeven behoefte te hebben aan extra begeleiding – is begonnen. De vragen zijn erg verschillend van aard. Om privacy redenen kunnen we daar op deze plek niet uitgebreid op ingaan. We noemen wel enkele (geanonimiseerde) voorbeelden om een indruk te geven van de vragen:

“Ik heb zorgen over de toekomst van de landbouw. Hoe staat ons bedrijf er over 10 jaar voor? Kunnen wij het financieel volhouden?”

- Op enkele melkveebedrijven heeft de korting op de fosfaatrechten erg negatieve gevolgen. De ondernemers vragen zich af hoe zij hier bedrijfsmatig mee moeten omgaan.
- Meerdere ondernemers willen onderzoeken welke baan het beste bij hen past.
- Verschillende ondernemers vragen zich af hoe zij de verplichte asbestsanering rond moeten krijgen. Er bestaat onduidelijkheid over de regelgeving en kosten. Beslissingen hierover worden uitgesteld. Ook de beperkte mogelijkheden voor een nieuwe bestemming wordt als knellend ervaren.
- Meerdere ondernemers ervaren de bedrijfsresultaten als onvoldoende. Zij willen met behulp van een coach op zoek naar extra inkomsten, al dan niet via een nieuwe tak op hun bedrijf.
- Een aantal ondernemers staat op een keerpunt in zijn leven. Een van de belangrijkste vragen is: stoppen of doorgaan? En als stoppen de beste uitkomst is, wanneer is dan het goede moment? Zij komen daar zelf niet uit.
- Er zijn ondernemers die duurzame energie willen produceren. Zij lopen vast in de regelgeving en weten niet waar zij betrouwbare informatie kunnen vinden.

“Stoppen is veel moeilijker dan een bedrijf starten.”

Ondernemers positief over de keukentafelgesprekken

‘GEMOTIVEERD OM NU EEN KEUS TE MAKEN’

Boeren en boerinnen hebben de keukentafelgesprekken in verreweg de meeste gevallen als positief ervaren. Vaak wordt gezegd dat het gesprek aanleiding is om verder na te denken over de toekomst van het bedrijf, de opvolgingssituatie of de verschillen van mening binnen het gezin. De onafhankelijkheid van de coaches die de gesprekken hebben gevoerd, wordt op prijs gesteld. Er is waardering voor de gemeente die het initiatief heeft genomen tot het project.

Ter illustratie enkele reacties:

“Het gesprek geeft stof tot nadenken. We moeten nu echt keuzes maken en een plan voor onze toekomst maken.”

“Ik ben nu extra gemotiveerd om ons plan uit te voeren.”

“Positief dat iemand meedenkt. Anders hadden we nooit iemand ingeschakeld om hierover te praten.”

“Het gesprek heeft ons met de neus op de feiten gedrukt. We zien nu beter in dat we een verschil van inzicht hebben over de toekomst van ons bedrijf.”

“Fijn dat u met ons meedenkt zonder eigen belang. En zonder dat het wat kost. Super dat de gemeente dit doet.”

“Door het gesprek overweeg ik nu een andere volgorde in de afbouw van ons bedrijf.”

SCHETS VAN DE AGRARISCHE SECTOR IN AALTEN

De 200 keukentafelgesprekken geven samen een schets van de huidige situatie op de agrarische bedrijven in Aalten:

- Zo'n 75% van de agrarische ondernemers is ouder dan 50 jaar.
- Op circa 45% van de bedrijven wordt een deel van het inkomen buiten het agrarisch bedrijf verdiend.
- Op ruim 20% van de bedrijven is er zekerheid over de opvolging, meer dan 40% van de bedrijven heeft geen opvolger.
- Op ruim de helft van de bedrijven ervaart de ondernemer het rendement als knelpunt.
- De groep ondernemers die aangeeft geen ontwikkelingsplannen te hebben, is veel groter dan de groep die groeiplannen heeft.
- Er is veel onzekerheid over de toekomst van het eigen bedrijf; bijna de helft van de 200 ondernemers waarmee is gesproken, zegt behoefte te hebben aan begeleiding bij het maken van keuzes.

“Het lijkt erop dat boeren niet meer gewenst zijn.”

AANBEVELINGEN NAAR AANLEIDING VAN DE KEUKENTAFELGESPREKKEN

De keukentafelgesprekken zijn positief ervaren en hebben aanzet tot het beter nadenken over de toekomst van het eigen bedrijf. Ondernemers die hebben aangegeven begeleiding te willen hebben bij het maken van een stappenplan is coaching aangeboden. Deze tweede fase van het project is in uitvoering.

De gesprekken met de ondernemers hebben daarnaast veel informatie opgeleverd over de situatie in de landbouw en de door ondernemers ervaren knelpunten. Op basis hiervan doen we een aantal aanbevelingen:

- Veel ondernemers zijn op zoek naar extra inkomsten, bijvoorbeeld door groei van de hoofdtak, door een neventak te starten of door hun gebouwen rendabel te maken met een nieuwe bestemming. Dit vraagt om een versoepeling van het ruimtelijke beleid.
- Sanering van asbestdaken is voor veel bedrijven een heikel punt. Besluiten hierover worden uitgesteld en hangen niet alleen af van subsidieregelingen. Onze aanbeveling: zet een effectief vervolgproject op in samenspraak met de doelgroep.
- Het contact met de gemeente wordt niet altijd als positief ervaren. Er is behoefte aan een vast contactpersoon voor agrarische ondernemers. Belangrijk is dat deze contactpersoon zich betrokken voelt bij de landbouw.
- Wenselijk is om een Loket buitengebied in te stellen. Bij dit loket kunnen mensen met vragen en problemen terecht. Het loket kan vragen doorspelen naar de gemeente en ook ingrijpen als de klant zich niet goed behandeld voelt. Dit loket opereert onafhankelijk van de gemeente.
- Een aantal boeren geeft aan mogelijkheden te zien om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op hun bedrijf te laten werken. Het is goed om dit nader te onderzoeken.
- Een aantal ondernemers geeft aan toekomst te zien in de productie van duurzame energie, maar loopt vast in de regelgeving. Ook is er gebrek aan betrouwbare en onafhankelijke informatie over de kosten en opbrengsten. We bevelen aan te onderzoeken op welke wijze de overheid de productie van duurzame energie op agrarische bedrijven kan stimuleren.
- Voorstel is om cursussen, workshops en/of informatieavonden te organiseren, aansluitend op de thema's die we tegenkwamen tijdens de keukentafelgesprekken. Bijvoorbeeld over:
 - communicatie op het familiebedrijf
 - aanvullende inkomensbronnen
 - productie van duurzame energie
 - rol van de vrouw op het gezinsbedrijf

“Fijn om eens dieper door te praten over de situatie op ons bedrijf. Dat doen we niet met anderen.”

Platteland Aalten in beweging

Gemeente Aalten
Postbus 119, 7120 AC Aalten
Hofstraat 8, 7121 DM Aalten
gemeente@aalten.nl
www.aalten.nl

Te Kieft Coaching
Wandersweg 8
7104 DD Winterswijk Meddo
monique@tekiefertcoaching.nl
www.tekiefertcoaching.nl